

Jaarverslag 2024

Commissie van Toezicht
op de Inlichtingen- en
Veiligheidsdiensten

Jaarverslag

2024

Commissie van Toezicht
op de Inlichtingen- en
Veiligheidsdiensten

Voorwoord

De **CTIVD** houdt toezicht op de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (**AIVD**) en de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (**MIVD**). Met haar toezicht beoogt de CTIVD het waarborgen van de balans tussen de bescherming van de nationale veiligheid en de bescherming van fundamentele rechten. Onze missie is niet alleen gericht op het bevorderen van naleving van wet- en regelgeving; de CTIVD wil ook bijdragen aan het voorkomen en beheersen van ongewenste maatschappelijke effecten, het signaleren van problemen, risico's of kansen voor publieke belangen en het agenderen van opgaven die daaruit voortvloeien en daarmee bijdragen aan de 'checks en balances' binnen onze democratische rechtstaat. Dit doen we vanuit onze kernwaarden: Onafhankelijkheid, Onpartijdigheid, Maatschappelijke betrokkenheid (verbinding), Publieke verantwoording en Integriteit.

Het is belangrijk om stil te staan bij ons fundament. Het voorwoord van een jaarverslag leent zich daar prima voor. Vanuit dit fundament is ook in 2024 invulling gegeven aan de toezichtstaken van de CTIVD. Het was een roerig jaar met veel personele wisselingen binnen de commissie en in de staf. Het was het jaar waarin de Tijdelijke wet onderzoeken AIVD en MIVD naar landen met een offensief cyberprogramma, bulkdatasets en overige specifieke voorzieningen (hierna: Tijdelijke wet), in werking is getreden en gestart is met de voorbereidingen op de herziening van de Wiv 2017. Het was het jaar waarin het "toezichtportfolio" en de verdere professionalisering van de organisatie zich doorontwikkelden en de randvoorwaarden voor goed toezicht veel aandacht vergden. Het was het jaar waarin de geopolitieke verhoudingen verder op scherp werden gezet.

Als voorzitter van de CTIVD ben ik begonnen begin 2025 en heb het jaar van dit jaarverslag dus niet zelf meegemaakt. Kijkend naar de organisatie waar ik thans deel van uit mag maken, kan ik zeggen dat ik onder de indruk ben van de professionaliteit en grote betrokkenheid van commissieleden en staf die ik heb waargenomen en veel waardering heb voor de wijze waarop zij in 2024 pal overeind zijn gebleven.

Dat maakt dat ik met veel vertrouwen kijk naar de tijd die voor ons ligt. Een tijd waarin we op 31 maart 2025 tijdelijk onze tweede kantoorlocatie hebben betrokken. De uitbreiding van onze werkruimte stelt ons in staat onze organisatie met de al in 2022 toegezegde 10 fte te versterken, zodat wij naar verwachting in de loop van 2025 volledig toezicht kunnen gaan houden op de Tijdelijke wet. Het komende jaar is ook de tijd waarin de commissie de basis gaat leggen voor – als het aan de CTIVD en de TIB ligt – een geïntegreerde toezichthouder en waarin we een belangrijke bijdrage kunnen leveren aan de herziening van de Wiv 2017. Een tijd waarin we kunnen doorontwikkelen als professionele en voorspelbare toezichthouder met de expertises en toezichtproducten die hiervoor nodig zijn en waarin we – in dialoog met de diensten, departementen, het parlement, de TIB en maatschappelijke en internationale organisaties – oog hebben voor de (geopolitieke) ontwikkelingen die gaande zijn en de uitdagingen voor het bewaken van de balans tussen de belangen van nationale veiligheid én van de eerbiediging van fundamentele rechten die hiermee gepaard gaan.

Dat is de opdracht waar we in 2024 voor stonden en in 2025 (en ook de jaren daarna) voor staan. Het jaarverslag geeft een goed inzicht in de omvang en breedte van de activiteiten van de afdeling toezicht en van de afdeling klachtbehandeling en gaat in op andere activiteiten van de CTIVD.

Als commissie zijn we sinds januari 2025 weer compleet en de staf zal naar verwachting ook dit jaar op sterkte zijn. Vanuit onze missie en vanuit mijn en onze persoonlijke drive gaat de CTIVD gedreven en standvastig verder om van haar opdracht een succes te maken.

Hugo Hillenaar
Voorzitter CTIVD

Inhoud

Voorwoord	3
1 Inleiding	9
2 Activiteiten afdeling toezicht	13
2.1 Diepteonderzoeken	14
2.2 Verkennend onderzoek	18
2.3 Informatiedossiers	19
2.4 Doorlopend onderzoek en toezicht	20
2.5 Toezicht op de Tijdelijke wet cyberonderzoeken en bulkdatasets	23
2.6 Overige toezichtactiviteiten	24
2.7 Advisering wet- en regelgeving	25
2.8 Rondetafelbijeenkomsten	25
2.9 Overleg en dialoog	26
2.10 Waarborgen kwaliteit en effectiviteit van het toezicht	27
3 Activiteiten afdeling klachtbehandeling	29
3.1 Behandeling van klachten en meldingen van misstanden	29
3.2 Klachten behandeld door de afdeling klachtbehandeling van de CTIVD	29
3.3 Overzicht klachten ontvangen sinds 1 mei 2018	30
3.4 Trends	30
3.5 Bespreken van praktijk en redenen om een klacht niet in behandeling te nemen en in behandeling nemen van gegronde verklaarde klacht	31
3.6 Meldingen van vermoedens van misstanden	32
3.7 Klachten en meldingen van vermoedens van misstanden afgehandeld door de AIVD en de MIVD	32
4 Nieuwe wetgeving	35
5 Bewaken rechtseenheid en samenwerking met de TIB	37
6 Internationale samenwerking	41
7 Organisatorische ontwikkeling en huisvesting	43

Inleiding

De Commissie van Toezicht op de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (**CTIVD**) houdt toezicht op de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (**AIVD**) en de Militaire Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (**MIVD**). Met haar toezicht beoogt de CTIVD het waarborgen van de balans tussen de bescherming van de nationale veiligheid en de bescherming van fundamentele rechten. Dat doet de CTIVD met de middelen die zijn neergelegd in wetgeving en met in achtname van de geldende internationale kaders.

De toezichttaken van de CTIVD richten zich in het bijzonder op de rechtmatigheid van het handelen van de **AIVD** en de **MIVD** bij de uitvoering van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten 2017 (**Wiv 2017**) en de **Wet veiligheidsonderzoeken** (Wvo). Dit doet de afdeling toezicht van de CTIVD onder meer door middel van het doen van onderzoeken en het publiceren van de uitkomsten daarvan, alsmede het adviseren aan de betrokken ministers over zaken die voortvloeien uit deze wetten. Zij beschikt daarvoor over vergaande bevoegdheden die haar in staat stellen over de volle breedte van de taakuitvoering van de beide diensten diepgaand **onderzoek** te doen naar de rechtmatigheid van hun handelen.

Naast het reguliere toezicht op grond van de Wiv 2017 is de CTIVD sinds 1 juli 2024 belast met het toezicht op de **Tijdelijke wet onderzoeken AIVD en MIVD naar landen met een offensief cyberprogramma, bulkdatasets en overige specifieke voorzieningen** (Tijdelijke wet cyberonderzoeken en bulkdatasets). De toezichtactiviteiten worden uitgebreid naar de uitvoering van de inzet van bijzondere bevoegdheden op grond van de Tijdelijke wet en de verlenging van de eindtermijn van bulkdatasets. Hierin zijn deels bindende oordelen en de introductie van een beroepsmogelijkheid bij de afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State tegen bindende oordelen van de CTIVD (en de Toetsingscommissie inzet bevoegdheden) geïntroduceerd. Om aan de nieuwe wettelijke taken te kunnen voldoen, wordt het aantal toezichthouders van de CTIVD uitgebreid.

Met haar missie beoogt de CTIVD niet alleen de naleving van wet- en regelgeving door de diensten. Het CTIVD-toezicht draagt ook bij aan andere functies van toezicht. Dit wordt verder toegelicht in hoofdstuk 2.

De afdeling klacht van de CTIVD behandelt klachten en meldingen van misstanden over de AIVD en de MIVD. Klachten kunnen worden ingediend door burgers en namens hen door belangenorganisaties. De CTIVD geeft bindende oordelen op klachten. Dit betekent dat de betrokken minister is gehouden uitvoering te geven aan de **beslissingen op klachten**.

Ieder jaar publiceert de CTIVD voor 1 mei haar jaarverslag, dat zij aanbiedt aan het parlement en de betrokken ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (**BZK**) en van **Defensie**. Het jaarverslag vormt een verantwoording en overzicht van de werkzaamheden en publicaties van de CTIVD in het verslagjaar. Het merendeel is reeds gepubliceerd op de website van de CTIVD (www.ctivd.nl). Het jaarverslag is volledig openbaar, wordt vertaald in het Engels en wordt beschikbaar gesteld op de website van de CTIVD.

Leeswijzer

Dit jaarverslag gaat achtereenvolgens in op de volgende onderwerpen.

- In **hoofdstuk 2** leest u welke activiteiten de afdeling toezicht van de CTIVD in 2024 heeft verricht. Het gaat onder meer om het verrichten van verschillende soorten rechtmatigheidsonderzoeken, informatiedossiers en het uitoefenen van doorlopend en preventief toezicht. Ook worden hier het (bindende) toezicht op de vaststelling van een nieuwe bewaartermijn voor bulkdatasets in het kader van de Tijdelijke wet cyberonderzoeken en bulkdatasets toegelicht, de advisering over nieuwe wet- en regelgeving, en de in 2024 uitgebrachte (zorgen-)brieven en rechts-eenhedenstandpunten. Daarnaast is er aandacht voor de rondetafelbijeenkomst die wij hebben georganiseerd, de verschillende overleg- en dialoogstructuren en de wijze waarop de kwaliteit en effectiviteit van het toezicht wordt gewaarborgd.
- In **hoofdstuk 3** leest u welke activiteiten de afdeling klachtbehandeling van de CTIVD in 2024 heeft verricht. Hier is bijzondere aandacht voor het stijgend aantal klachten over de lange duur van de veiligheidsonderzoeken voor personeel van Defensie.
- **Hoofdstuk 4** gaat specifiek over de voorbereiding van de nieuwe wetgeving op het gebied van onderzoeken naar landen met een offensief cyberprogramma en de bewaartermijnen van bulkdatasets en de rol die de CTIVD hierbij heeft vervuld. Hier wordt ook nader ingegaan op het traject van de herziening van de Wiv 2017 en de adviesfunctie van de CTIVD in dit proces.
- **Hoofdstuk 5** gaat in op de samenwerking met de Toetsingscommissie Inzet Bevoegdheden (**TIB**).
- **Hoofdstuk 6** geeft inzicht in de samenwerking van de CTIVD met buitenlandse toezichthouders op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten.
- Tot slot beschrijft **hoofdstuk 7** de organisatie van de CTIVD in 2024.

2

Activiteiten afdeling toezicht

Het toezicht van de CTIVD richt zich onder meer op een beoordeling van de rechtmatigheid van het handelen van de AIVD en de MIVD bij de uitvoering van de Wet op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten (Wiv 2017), de Wet veiligheidsonderzoeken (Wvo) en, sinds 1 juli 2024, de Tijdelijke wet cyberonderzoeken en bulkdatasets. Daarnaast zien de taken van de CTIVD ook op het gevraagd en ongevraagd adviseren over onderwerpen die de diensten betreffen, zoals nieuwe wetgeving, het adresseren van risico's en problemen, onder meer in de vorm van zorgen-brieven, en het bij elkaar brengen van relevante kennis uit verschillende domeinen, onder meer door het organiseren van rondetafelbijeenkomsten.

Ter uitvoering van haar toezichttaken verricht de afdeling toezicht van de CTIVD verschillende soorten activiteiten die afhankelijk van de aard en het doel van een toezichtactiviteit, kunnen resulteren in verschillende toezichtmethoden en -producten. In dit hoofdstuk lichten we nader toe welke activiteiten de afdeling toezicht in 2024 heeft verricht.

Het toezicht van de CTIVD laat zich niet zuiver typeren als 'ex post' (achteraf) of 'ex durante' (tijdens). Het is ook een te beperkte opvatting dat het toezicht van de CTIVD slechts volgt op de toetsing ex ante van een bijzondere bevoegdheid en erop is gericht om tijdens of na een operatie na te gaan of de diensten de betreffende bijzondere bevoegdheid rechtmatig inzetten of hebben ingezet. Dat betreft slechts een onderdeel van het veelomvattende toezicht van de CTIVD. Al vanaf de totstandkoming van de Wiv 2017 heeft de CTIVD ingezet op een (permanente) dialoog met de diensten. De CTIVD treedt steeds vaker 'aan de voorkant' in dialoog met de diensten over voorgenomen werkwijzen of activiteiten of geeft feedback op juridische kaders of beleidsdocumenten. Deze werkwijze draagt bij aan het voorkomen of verminderen van risico's op onrechtmatigheden.

Van oudsher verricht de CTIVD rechtmatigheidsonderzoeken naar onderwerpen uit de Wiv 2017. Deze kunnen diepgravend van aard zijn en worden daarom wel diepte-onderzoeken genoemd. Deze onderzoeken kunnen ook eerst een verkennend karakter hebben, waarna het onderzoek, als daartoe aanleiding bestaat, met rechtmatigheidsbevindingen/-oordelen, kan worden afgesloten, of kan worden voortgezet in een diepteonderzoek. Verder doet de CTIVD ook onderzoek om na te gaan of aanbevelingen zijn opgevolgd en op welke wijze dit is gebeurd. We noemen dit wel follow-up of validatieonderzoek. In aanvulling hierop werkt de CTIVD sinds enkele jaren met de toezichtmethode van informatiedossiers. De achterliggende gedachte is dat sneller en effectiever kan worden ingesprongen op actuele ontwikkelingen en vinger aan de pols kan worden gehouden. Steeds vaker betreft het toezicht ook themagerichte onderzoeken waarbij langere tijd naar een onderwerp onderzoek wordt gedaan. Dat resulteert waar nodig tussentijds in een brief of rapportage, maar de bevindingen kunnen ook tussentijds in gesprekken met de dienst(en) of minister(s) worden teruggekoppeld. Ook zijn er onderwerpen waar doorlopend toezicht op wordt uitgeoefend, zoals op (wettelijke) meldingen aan de CTIVD, op waarborgen bij het gebruik van bulkdatasets, op digitale veiligheid en op het afwegingsproces voor

onbekende kwetsbaarheden. Naast rapporten gebruikt de CTIVD ook andere toezicht-producten zoals (zorgen-)brieven en gezamenlijke rechtseenheidsstandpunten met de TIB.

De CTIVD bepaalt zelf (onder meer op basis van risico-gestuurd toezicht) waar zij onderzoek naar doet en hoe en wanneer zij dit onderzoek uitvoert. Zij heeft daarbij ook nadrukkelijk oog voor de maatschappelijke context van het handelen van de diensten. Ook de Tweede Kamer kan de CTIVD verzoeken een onderzoek te verrichten. De CTIVD beslist zelf vanwege haar onafhankelijke positie over de opvolging van dergelijke verzoeken, maar in de regel zal de CTIVD er gehoor aan geven.

De CTIVD rapporteert haar onderzoeksbevindingen zoveel als mogelijk in de openbaarheid aan de betrokken ministers van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (BZK) en van Defensie, en aan de Eerste en Tweede Kamer der Staten-Generaal. Waar geheimhouding van informatie aan openbare publicatie in de weg staat, bestaat er de mogelijkheid de Commissie voor de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten (CIVD) van de Tweede Kamer vertrouwelijk in te lichten.

2.1 Diepteonderzoeken

In 2024 heeft de CTIVD over drie diepteonderzoeken toezichtrapporten gepubliceerd. Het betreft het toezichtrapport nr. 79 over de inzet van virtuele agenten door de diensten en de toezichtrapporten nrs. 77 en 78 over de inzet van journalisten als agent door de AIVD en de MIVD. Het monitoringsonderzoek naar de uitvoering van de zorgplicht van de diensten voor het welzijn van operationeel medewerkers, dat de CTIVD tegelijkertijd met de drie hier genoemde diepteonderzoeken is gestart, heeft in 2024 in verschillende overleggen met de diensten geresulteerd en loopt door in 2025.

De CTIVD is in 2024 een nieuw diepteonderzoek gestart naar de verwerking van bulk-datasets door de diensten. Daarnaast zijn drie al lopende diepteonderzoeken voortgezet.

Afgeronde diepteonderzoeken in 2024

Toezichtrapport nr. 79 over de inzet van virtuele agenten door de AIVD en de MIVD

Vastgesteld op 25 juli 2024. Gepubliceerd op 9 september 2024.

De CTIVD heeft in 2024 een onderzoek afgerond over de inzet van virtuele agenten door de AIVD en de MIVD. Dit heeft geresulteerd in een toezichtrapport. Het onderzoek en de bevindingen kunnen als volgt worden samengevat.

Virtuele agenten zijn agenten die in een online omgeving worden ingezet. Dit is wettelijk toegestaan. De CTIVD heeft steekproefsgewijs de inzet van de agentbevoegdheid in de periode van 1 januari 2020 tot en met 1 juni 2023 ten aanzien van vijf virtuele agenten van de diensten op rechtmatigheid beoordeeld. Deze virtuele agenten hebben in een online omgeving en via online handelsplaatsen bulkdatasets of andere gegevens verworven.

De CTIVD heeft geconcludeerd dat de diensten in het algemeen rechtmatig handelen bij de inzet van virtuele agenten. Zo hebben de diensten maatregelen getroffen rondom de veiligheid van de agenten. Ook de geheimhouding van de agenten is op een rechtmatige manier geregeld en de verslaglegging van de online operaties is op orde.

Wel heeft de CTIVD binnen de onderzoeksperiode een aantal onrechtmatigheden en onzorgvuldigheden vastgesteld. Zo waren de benodigde toestemmingsaanvragen voor de inzet van de agenten niet op alle punten goed onderbouwd en was deze in één geval niet goed geregistreerd. Verder was bij de MIVD bij één agent de initiële toestemming voor het plegen van strafbare feiten niet tijdig verlengd terwijl die feiten wel waren gepleegd in de betreffende periode. Ook werd in één geval de verkeerde wettelijke basis gebruikt voor de inzet. Tot slot moeten de overwegingen rondom dataminimalisatie beter worden vastgelegd voor zover het gaat om bulkdatasets.

De diensten hebben (mede) naar aanleiding van het onderzoek verbeteringen doorgevoerd. Daarnaast heeft de CTIVD aan beide ministers aanbevelingen gedaan om de aangetroffen onrechtmatigheden in de toekomst te voorkomen. De minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties en de minister van Defensie hebben de conclusies uit het rapport onderschreven en de aanbevelingen overgenomen. De ministers hebben het rapport op 9 september 2024 naar de Tweede en Eerste Kamer gezonden. De CTIVD verwijst hier naar de **begeleidende beleidsreacties** van de ministers.

Toezichtrapport nr. 77 over de inzet van journalisten als agent door de MIVD

Vastgesteld op 16 mei 2024. Gepubliceerd op 28 juni 2024.

Toezichtrapport nr. 78 over de inzet van journalisten als agent door de AIVD

Vastgesteld op 16 mei 2024. Gepubliceerd op 28 juni 2024.

In 2024 heeft de CTIVD een onderzoek uitgevoerd naar de inzet van journalisten als agent. Dit onderzoek werd tegelijkertijd bij zowel de AIVD als de MIVD uitgevoerd en heeft geresulteerd in twee toezichtrapporten.

Agenten worden onder verantwoordelijkheid en instructie van de diensten ingezet om gericht gegevens te verzamelen die voor de taken van de MIVD en AIVD van belang kunnen zijn. De inzet van journalisten als agent door de inlichtingen- en veiligheidsdiensten is wettelijk toegestaan. Deze bevoegdheid was en is onderwerp van politieke en maatschappelijke discussie; dit vormde de aanleiding voor de CTIVD om deze onderzoeken uit te voeren.

De CTIVD heeft alle operaties onderzocht waarbij de MIVD en de AIVD een journalist hebben ingezet als agent in de periode van 1 januari 2019 tot 1 januari 2023. Hierbij heeft de CTIVD zich met name gericht op de bijzondere aspecten die het uitvoeren van de rol als agent voor een journalist en zijn bronnen met zich mee kan brengen ten opzichte van andere agenten.

Voor beide diensten geldt dat de vereiste toestemming voorafgaand aan de inzet van een journalist op een hoger niveau wordt gegeven dan gebruikelijk. Hierdoor wordt rekening gehouden met de bijzondere positie van de journalist. Wel is het zo dat bij de AIVD de toestemming in meerdere operaties pas is verleend nadat de periode van de inzet al was gestart. Daarnaast geldt voor beide diensten dat in de toestemmingsverzoeken meer aandacht dient te worden besteed aan het feit dat de agent journalist is. Ook de eventuele (veiligheids)risico's die de inzet kan hebben voor de bronnen van de journalist moeten in het toestemmingsverzoek worden meegewogen.

De CTIVD heeft ten aanzien van beide diensten geen aanleiding om te veronderstellen dat de inzet van de journalisten niet vrijwillig zou hebben plaatsgevonden. Verder is niet gebleken dat er afhankelijkheidsrelaties zijn ontstaan tussen de journalisten en de diensten of dat de journalisten onder druk zijn gezet om te werken als agent. Het is niet uitgesloten dat journalisten als agent worden benaderd zonder dat zij dit weten (het 'unwitting' inzetten van een agent). De CTIVD benadrukt dat het unwitting inzetten van journalisten in de benaderfase verdedigbaar kan zijn. Bijvoorbeeld indien dit noodzakelijk is om de betrouwbaarheid en informatiepositie van de journalist vast te stellen of voor de veiligheid van de journalist. Wel is het zo dat het unwitting inzetten van een journalist slechts in zeer uitzonderlijke gevallen kan plaatsvinden en zorgvuldig gemotiveerd in het dossier dient te worden vastgelegd. Het is immers noodzakelijk dat een journalist een zelfstandige afweging kan maken of de samenwerking met de diensten opweegt tegen eventuele risico's voor de journalist zelf en zijn of haar bronnen.

De CTIVD heeft vastgesteld dat de diensten zorg dragen voor de operationele veiligheid bij de inzet van journalisten als agent. Wel moeten de diensten op onderdelen (aanvullend) beleid opstellen om de werkwijze rondom de veiligheid van de journalisten beter te verankeren. Vastlegging in beleid en werkinstructies draagt ook bij aan meer eenduidigheid in de werkwijze bij de inzet.

Beide diensten hebben maatregelen getroffen voor het geheimhouden van de identiteit van journalisten. Zo is persoonlijke informatie over de agent slechts voor enkele medewerkers toegankelijk. Ook ziet de CTIVD in de onderzochte operaties dat op verschillende manieren wordt voorkomen dat bekend wordt dat de journalist werkzaam is als agent voor de diensten. Ook op dit punt dient de werkwijze beter in beleid te worden vastgelegd. Voor de bronnen van de journalisten geldt dat beide diensten niet hebben vastgelegd hoe ze moeten omgaan met extra veiligheidsrisico's en de bescherming van de identiteit van deze bronnen.

Voor de MIVD geldt dat in een aantal agentoperaties de dossiervoering tekort heeft geschoten en dat de informatie die had moeten worden vastgelegd ten behoeve van aansturing, vastlegging en verantwoording daardoor ontbreekt. De onvolledige dossiervoering levert daarnaast risico's op voor het naleven van de zorgplicht voor de betreffende agenten.

De CTIVD heeft in de rapporten een aantal aanbevelingen opgenomen die binnen zes maanden moeten worden doorgevoerd. De aanbevelingen zijn voornamelijk gericht op het opstellen of aanvullen van beleid en werkinstructies en het in de praktijk toepassen van dat beleid.

De ministers van BZK en Defensie hebben de conclusies uit de rapporten onderschreven en de aanbevelingen overgenomen. De ministers hebben de rapporten op 28 juni 2024 naar de Tweede en Eerste Kamer gezonden. De CTIVD verwijst hier naar de **begeleidende beleidsreacties** van de ministers.

Tegelijkertijd met de hierboven genoemde drie onderzoeken, is in mei 2023 het onderzoek naar de invulling van de zorgplicht met betrekking tot het mentale welzijn van operationeel medewerkers door de AIVD en de MIVD gestart. Dit betreft een doorlopend onderzoek waarin de CTIVD de voortgang van het updaten en implementeren van nieuw beleid en werkwijzen monitort. Dit wordt in paragraaf 2.6 verder besproken.

Aangekondigde en/of lopende diepteonderzoeken in 2024

Nieuw: Diepteonderzoek naar verwerking van bulkdatasets door de AIVD en de MIVD

Op 25 september 2024 heeft de CTIVD **aangekondigd** onderzoek te gaan verrichten naar de verwerking van bulkdatasets door de AIVD en de MIVD. De diensten verwerven en verwerken in het kader van de uitvoering van hun wettelijke taken grote hoeveelheden persoonsgegevens. In voorkomende gevallen werken de diensten met zogenaamde bulkdatasets.

Bulkdatasets worden gedefinieerd als 'omvangrijke gegevensverzamelingen waarbij het merendeel van de gegevens betrekking heeft op organisaties en personen die geen onderwerp van onderzoek van een dienst zijn en dat ook niet zullen worden' (artikel 1, Tijdelijke regeling verdere verwerking bulkdatasets Wiv 2017). Bulkdatasets zijn van grote betekenis voor de taakuitvoering van de diensten, maar tegelijkertijd brengt de verwerving en verdere verwerking ervan een (omvangrijke) privacy inbreuk met zich mee.

Gezien het belang van goede processen aangaande de verwerking van bulkdatasets binnen de diensten en de correcte uitvoering daarvan acht de CTIVD het van belang om onderzoek te doen naar de verwerking van bulkdatasets. Het onderzoek zal worden afgesloten met een openbaar toezichtrapport.

Lopend: Diepteonderzoek naar de rol van de AIVD in relatie tot de verdenking van het lekken van staatsgeheimen door NCTV-medewerkers

Sinds 25 oktober 2023 verricht de CTIVD een onderzoek bij de AIVD naar onderwerpen die verband houden met verdenkingen van het bezitten en naar buiten brengen van staatsgeheime informatie door medewerkers van de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid (NCTV). De CTIVD heeft de CIVD van de Tweede Kamer reeds op 1 november 2023 over dit onderzoek geïnformeerd. De openbare aankondiging aan de Tweede Kamer is op **19 januari 2024** gedaan.

Het onderzoek richt zich op de volgende onderwerpen:

- de uitvoering van veiligheidsonderzoeken;
- de invulling van de zorgplicht in verband met het verstrekken van staatsgeheime informatie aan de NCTV;
- de uitvoering van de taak als National Security Authority (NSA).

Daarnaast heeft de CTIVD op verzoek van de AIVD validatieonderzoek gedaan naar de betrouwbaarheid van een door de AIVD opgestelde tijdlijn. De CTIVD heeft haar bevindingen met betrekking tot de validatie van die tijdlijn vertrouwelijk aan de dienstleiding en de CIVD van de Tweede Kamer gerapporteerd. Ook heeft de CTIVD een mondelinge toelichting over haar bevindingen aan de leden van de CIVD gegeven en vragen van de leden beantwoord.

Voor zover het onderzoek raakt aan de taakuitvoering van de MIVD, wordt de MIVD ook in het onderzoek betrokken. De bevindingen van het onderzoek worden naar verwachting in de tweede helft van 2025 gepubliceerd.

Lopend: Diepteonderzoek op verzoek van de CIVD

In november 2023 heeft de CIVD van de Tweede Kamer aan de CTIVD gevraagd een onderzoek uit te voeren naar bepaalde aspecten van het handelen van de AIVD ten aanzien van de heer Nissi. De CTIVD heeft ingestemd met het uitvoeren van dit onderzoek. De CTIVD heeft het onderzoek in 2024 uitgevoerd. De bevindingen worden gezien het staatsgeheime karakter ervan alleen in vertrouwen aan de CIVD gerapporteerd. Het rapport zal naar verwachting medio 2025 worden opgeleverd.

2.2 Verkennend onderzoek

Nieuw: Verkennend onderzoek naar handelen AIVD en MIVD gericht op critici coronabeleid

De parlementaire enquêtecommissie corona heeft via het presidium van de Tweede Kamer der Staten-Generaal de CTIVD verzocht een verkennend onderzoek te verrichten en indien de verkenning daartoe aanleiding geeft een nader onderzoek uit te voeren. De CTIVD heeft besloten aan dit verzoek uitvoering te geven en heeft op 17 december 2024 heeft zij dit ook publiekelijk **aangekondigd**. Centraal in dit (verkennend) onderzoek staat de inzet van de bevoegdheden door de diensten ten aanzien van critici van het coronabeleid en de vraag of deze inzet rechtmatig is geweest. De bevindingen van het onderzoek worden gepubliceerd.

Lopend: Verkennend onderzoek naar de inzet van de hackbevoegdheid

Dit betreft een verkennend onderzoek naar de inzet van de hackbevoegdheid door de AIVD en de MIVD. Het onderzoek is gestart in oktober 2023.

Het doel van dit onderzoek is de CTIVD voor te bereiden op het toezicht op de inzet van de hackbevoegdheid onder de Tijdelijke wet cyberonderzoeken en bulkdatasets, waarin onderdelen van de hackbevoegdheid, zoals technische risico's, onder het dynamisch en bindend toezicht van de CTIVD vallen. De Tijdelijke wet is al in werking getreden en de CTIVD heeft al sinds 1 juli 2024 een bindende beslissingsbevoegdheid, maar er wordt nog geen uitvoering aan deze bevoegdheid gegeven. Zodra dit wel het geval is, heeft de CTIVD door dit onderzoek een goed normbeeld gekregen zodat er effectief toezicht kan worden gehouden. Dit onderzoek loopt door in 2025.

2.3 Informatiedossiers

De toezichtmethode van informatiedossiers is erop gericht dat sneller en effectiever kan worden ingesprongen op actuele ontwikkelingen binnen de diensten. De aanleidingen voor het opstarten van een informatiedossier kunnen divers zijn, waaronder een incidentmelding van een van de diensten of een bevinding tijdens een diepteonderzoek die geen opvolging krijgt in dat betreffende onderzoek, omdat het buiten de scope van het onderzoek ligt.

Bij het opstarten van een informatiedossier zal de CTIVD doorgaans nadere informatie opvragen, schriftelijke vragen stellen en/of gesprekken voeren en mede naar aanleiding hiervan een koers uitzetten. Deze koers kan vervolgens weer verschillende vormen kennen. Zo kan op basis van het informatiedossier besloten worden dat verdere opvolging niet nodig is, een juridisch kader worden opgesteld waaraan het geconstateerde handelen van de dienst wordt getoetst, een adviesbrief aan de minister worden gestuurd of alsnog een diepteonderzoek worden aangekondigd.

De CTIVD heeft in 2024 één informatiedossier opgestart. Dit dossier betreft de inzet van de hackbevoegdheid onder de Wiv 2017 en dan met name het niet tijdig ('onverwijld') vragen van toestemming aan de TIB overeenkomstig de spoedprocedure uit artikel 37 Wiv 2017. Dit aandachtspunt was naar voren gekomen in het verkennend onderzoek naar de hackbevoegdheid (zie [paragraaf 2.2](#)). Vanwege de urgentie ervan heeft de CTIVD dit vervolgens nader onderzocht in het kader van een informatiedossier. De CTIVD heeft onder meer vragen gesteld over de werkwijze en implicaties in een specifieke operatie.

Uiteindelijk heeft dit onderwerp ook geleid tot [een gezamenlijke zorgen-brief](#) van de CTIVD en de TIB op 1 juli 2024 over de toepassing van de spoedprocedure (deze brief komt nader aan de orde in [hoofdstuk 5](#) over samenwerking met de TIB).

Andere informatiedossiers zijn in 2024 voortgezet. Het betreft onder meer de samenwerking van de diensten met private partijen. De CTIVD had over dit dossier in december 2023 al een vertrouwelijke brief aan de diensthoofden gestuurd. Hierin stelt de CTIVD dat sprake is van onrechtmatig handelen vanwege het ontbreken van een voldoende wettelijke grondslag hiervoor. Uiteindelijk reageerden de hoofden van de diensten in een brief van 10 april 2024 afwijzend op het oordeel van de CTIVD. Volgens de dienstleiding voldeden de gekozen wettelijke bepalingen wel als grondslag. Het voorstel van de CTIVD om in een Algemene Maatregel van Bestuur (AMvB) in ieder geval de benodigde waarborgen te regelen, zou door de diensten worden onderzocht. De CTIVD heeft vervolgens haar onrechtmatigheidsoordeel bij brief van 20 april 2024 aan de beide ministers uiteengezet. Bij brief van 13 augustus 2024 reageerden de beide ministers ook afwijzend op ons oordeel, waarbij zij eveneens toezegden het voorstel voor de AMvB verder te onderzoeken. In de tussentijd heeft de CTIVD ook nog verschillende overleggen met de diensten en de betrokken departementen over dit onderwerp gehad. Dat leidde niet tot andere opvattingen. De CTIVD zag zich genooddaakt haar standpunt kenbaar te maken aan het parlement, niet alleen vanwege het blijven voortbestaan van een onrechtmatige situatie met aanzienlijke risico's voor de fundamentele rechten van burgers vanwege het ontbreken van benodigde waarborgen, maar ook vanwege het belang van dit onderwerp voor de herziening van de Wiv 2017. De CTIVD heeft op 17 februari 2025 een [openbare brief aan de Tweede Kamer](#) gestuurd en tegelijkertijd een gerubriceerde brief aan de CIVD van de Tweede Kamer. Zij heeft het onderwerp daarna ook nog mondeling aan de CIVD toegelicht. De

ministers van BZK en Defensie hebben **een gezamenlijke reactie** op de brief van de CTIVD naar de Tweede Kamer gestuurd. Ook in 2025 houdt de CTIVD vinger aan de pols bij de ontwikkelingen in dit dossier.

Daarnaast lopen er nog informatiedossiers over onder meer aspecten van de samenwerking van de AIVD met niet-statelijke actoren en de samenwerking van de AIVD met de politie en de taak van de AIVD ten aanzien van (criminele) ondermijning. In deze dossiers hebben briefings en overleggen met de diensten en betrokken departementen plaatsgevonden. In dat kader heeft de CTIVD op 31 oktober 2024 een vertrouwelijke brief verstuurd aan de AIVD over geconstateerde onrechtmatigheden met betrekking tot het verwerken van verschoningsgerechtigde informatie. In het kader van het informatiedossier over criminele ondermijning hebben de CTIVD en de TIB op 10 december 2024 in **een gezamenlijke brief** aan de minister van BZK hun zorgen geuit over de ontwikkelingen en activiteiten van de AIVD op dit terrein (zie ook **hoofdstuk 5** over samenwerking met de TIB). De TIB en de CTIVD vragen hierin met name aandacht voor de risico's op sfeervermenging tussen de terreinen van inlichtingen en opsporing. Ook wordt opgemerkt dat er bredere activiteiten worden ondernomen dan de activiteiten die passen onder de taakomschrijving van de AIVD en wordt er aandacht gevraagd voor de verwerving en verwerking van vertrouwelijke informatie van geheimhouders/verschoningsgerechtigden. De minister heeft de brief op 14 maart 2025 aan de Eerste en Tweede Kamer doorgestuurd. Hierbij heeft de minister een **beleidsreactie** gevoegd. Deze dossiers worden voortgezet in 2025.

2.4 Doorlopend onderzoek en toezicht

Doorlopend toezicht en dialoog over zorgplicht, risicomanagement en compliance

Voor het rechtmatig handelen is het van belang dat de diensten in control zijn over hun gegevensverwerking, de kwaliteit van de systemen, de beveiliging van de gegevens en bronbescherming. Dat volgt uit de zorgplichten in de Wiv 2017.

De CTIVD houdt doorlopend toezicht op de wijze waarop de diensten hun interne controlesystemen en -functies (zoals compliance en audit) hebben ingericht. Hierbij streven de diensten naar een effectieve en integrale risicobeheersing, versterking van het risicobewustzijn en de verantwoordelijkheid voor risicomanagement. Dit draagt bij aan het proactief en organisatie breed bevorderen van rechtmatigheid.

De mate van volwassenheid kan de CTIVD meenemen in de wijze waarop risico-gestuurd toezicht kan worden uitgeoefend.

Doorlopend thema-onderzoek datahuishouding en IT-infrastructuur AIVD en MIVD

Het betreft een breed onderzoek naar de inrichting van en ontwikkelingen in de (gezamenlijke) datahuishouding en IT-infrastructuur van de AIVD en de MIVD. Dit onderzoek is gestart in september 2023. Onderwerpen die hier onder vallen zijn geautomatiseerde data-analyse (GDA), datareductie (DRS), identity and access management (IA&M), kabelinterceptie, en ontwikkeling en werking van applicaties.

Het doel van het onderzoek in deze fase is om de CTIVD te informeren over de ontwikkelingen aangaande de datahuishouding binnen de diensten. De CTIVD heeft elk kwartaal een overleg met de CIO's van de beide diensten om te reflecteren op de

voortgang en bevindingen. Over tussentijdse bevindingen kan in het openbaar worden gerapporteerd. Dit onderzoek loopt door in 2025.

Doorlopend toezicht op meldingen aan de CTIVD

Wettelijke meldplichten

De afdeling toezicht krijgt geregeld meldingen vanuit de AIVD en de MIVD. Het gaat hier enerzijds om meldingen die de wet voorschrijft. Zo is er de verplichting voor de diensten melding te maken van een door de minister(s) verleende toestemming voor het verstrekken van ongeëvalueerde gegevens aan buitenlandse inlichtingen- en/of veiligheidsdiensten. Ook moet de inzet van een bijzondere bevoegdheid ter ondersteuning van de taakuitvoering, bijvoorbeeld voor het toetsen van de betrouwbaarheid van een bron, worden gemeld aan de CTIVD. Andere wettelijke meldplichten zien op het niet (kunnen) uitvoeren van de notificatieverplichting door de diensten en het afwijzen van aanvragen tot kennisneming van gegevens die door de diensten zijn verwerkt. De CTIVD bekijkt deze meldingen periodiek en toetst of er aanleiding is nader onderzoek te verrichten. Er vindt regulier intern overleg plaats over de ontvangen meldingen. Ook dient dit als input voor het risico-gestuurd toezicht.

In het kader van het doorlopend toezicht op de wettelijke meldplicht, heeft de CTIVD vastgesteld dat de MIVD al vier jaar niet voldoet aan de wettelijke verplichting om notificatieonderzoeken uit te voeren en hiervan melding aan de CTIVD te doen en heeft hierover op 22 juli 2024 een **brief** aan de leiding van de MIVD gestuurd. De CTIVD heeft dezelfde onrechtmatigheid ook geconstateerd in toezichtrapport 51 en toen meerdere verbeteringen aanbevolen. Samenvattend, concludeert de CTIVD in haar brief dat deze verbeteringen niet zijn ingebed in de organisatie en stelt een aantal maatregelen voor waarvan zij de opvolging verder zal monitoren. De brief wordt nader besproken in paragraaf 2.6.

Meldplicht incidenten

De beide diensten doen ook meldingen aan de CTIVD die de wet niet (expliciet) voorschrijft. Deze meldingen vloeien voort uit de zorgplichten van de beide diensten op het terrein van geheimhouding, veiligheid en een rechtmatige gegevensverwerking. Het kan hier bijvoorbeeld gaan om meldingen van incidenten die hebben plaatsgevonden of meldingen over situaties waarin niet conform de wettelijke regeling is gehandeld (non-compliance). In dialoog met de compliance onderdelen van de beide diensten is gedurende de afgelopen jaren frequent overleg geweest over het verder professionaliseren van de wijze waarop deze meldingen vorm krijgen en worden afgehandeld. In 2022 zijn de gemaakte afspraken over incidentmeldingen in een protocol tussen de diensten en de CTIVD vastgelegd.

In 2024 heeft de CTIVD conform het protocol meerdere meldingen van incidenten ontvangen. De CTIVD monitort de afhandeling van incidenten door de dienst(en). Daarbij monitort de CTIVD dat de diensten zowel correctieve maatregelen als preventieve maatregelen nemen om vergelijkbare situaties in de toekomst te voorkomen.

Meldplicht toegangsregimes bulkdatasets

In 2020 trad de **Tijdelijke regeling verdere verwerking bulkdatasets** in werking. Hierin zijn extra waarborgen voor de toegang tot en het gebruik van bulkdatasets door de AIVD en de MIVD opgenomen, in aanvulling op de Wiv 2017 die voor dergelijke sets geen regeling bevat. Dit gebeurde in reactie op twee kritische toezichtrappen van de CTIVD over bulkdatasets, namelijk rapport **nr. 70 over de verwerking van bulkdatasets met de inzet van de hackbevoegdheid** ('bulk hacks') en rapport **nr. 71 over de verwerking van passagiersgegevens van luchtvaartmaatschappijen**. In de regeling is onder meer bepaald dat de AIVD en de MIVD de vaststelling van een (nieuw) toegangsregime tot een bulkdataset of de weigering hiervan door de minister aan de CTIVD moeten melden. De CTIVD houdt toezicht op de indeling in de drie toegangsregimes en de naleving van de daarbij geldende waarborgen.

Doorlopend toezicht op meld- en afwegingsproces van onbekende kwetsbaarheden (zerodays)

De AIVD en de MIVD maken bij iedere onbekende kwetsbaarheid een afweging tussen het belang van het (tijdelijk) niet melden van de kwetsbaarheid in het kader van de nationale veiligheid en het belang dat door melden kan worden behartigd. Het uitgangspunt is hierbij 'melden, tenzij...!'

De CTIVD houdt doorlopend toezicht op het door de diensten ingerichte afwegingsproces onbekende kwetsbaarheden. Ten behoeve van deze vorm van toezicht is de CTIVD in dialoog met de diensten en wordt tenminste halfjaarlijks door de onderzoeksgroep onbekende kwetsbaarheden van de CTIVD een steekproef verricht in de systemen van de diensten.

De CTIVD heeft in 2024 vastgesteld dat de diensten op een verantwoordelijke wijze vorm hebben gegeven aan het afwegingsproces.

Doorlopend toezicht op digitale veiligheid

De AIVD en de MIVD werken nauw samen op het gebied van digitale veiligheid. De Joint Sigint Cyber Unit speelt daarbij een belangrijke rol. De diensten onderzoeken cyberdreigingen, zoals aanvallen op computersystemen, die uitgaan van statelijke actoren gericht tegen Nederlandse overheden en bedrijven, waarbij het doel is deze dreigingen te herkennen, te duiden en weg te nemen. Hiertoe assisteren de diensten deze organisaties bij de detectie van aanvallen en de eventuele mitigatie daarvan. Dit verloopt op basis van afspraken die worden vastgelegd in convenanten. De CTIVD voert jaarlijks onderzoek uit naar de activiteiten van de diensten in dit kader waarbij bijzondere onderdelen van de staat zijn betrokken. Hierover wordt niet publiek gerapporteerd.

In het vierde kwartaal van 2024 is de CTIVD gestart met herhaalonderzoeken aangaande deze organisaties en heeft in december 2024 haar toezichtrappen vastgesteld. De verwachting is dat de bevindingen in de loop van 2025 aan alle organisaties vertrouwelijk kunnen worden gerapporteerd. In haar rapporten heeft de CTIVD geconcludeerd dat de diensten in overeenstemming met de wettelijke kaders hebben gehandeld. Eerder signaleerde de CTIVD punten voor aanpassing in de onderliggende convenanten, zodat beter wordt aangesloten bij de praktijk van de monitoring. In 2024 constateerde de CTIVD dat de betrokken partijen hebben gewerkt aan het aanpassen van de bestaande samenwerkingsovereenkomsten om beter bij de praktijk aan te sluiten.

2.5 Toezicht op de Tijdelijke wet cyberonderzoeken en bulkdatasets

De **Tijdelijke wet cyberonderzoeken en bulkdatasets** is op 1 juli 2024 in werking getreden. De CTIVD heeft met de departementen en de diensten in de aanloop naar de inwerkingtreding besproken dat zij geen toezicht kan houden op de uitvoering van deze wet vanwege capaciteitsgebrek als gevolg van de huisvestingsproblematiek van de CTIVD. In het voorbereidingstraject van de Tijdelijke wet heeft de CTIVD al in 2022 een uitbreiding van haar staf met 10 fte toegezegd gekregen vanwege de uitbreiding van haar toezichttaken door de Tijdelijke wet. Hierbij is ook toegezegd dat de CTIVD tijdig de hiervoor noodzakelijke ruimere en geschikte kantoorruimte zou krijgen om haar gehele staf te adequaat te kunnen huisvesten. In 2024 is dit niet gerealiseerd waardoor de CTIVD de toegezegde uitbreiding van haar staf niet kon realiseren, omdat zij in haar huidige kantoorruimte deze mensen niet kan onderbrengen.

Bij de inwerkingtreding van de Tijdelijke wet is met de ministers en de diensten afgesproken dat de CTIVD haar toezicht op basis van de Tijdelijke wet zal opschalen al naar gelang er ruimte is in de capaciteit (zie paragraaf 2.2). Ook houdt de CTIVD direct na de inwerkingtreding al (bindend) toezicht op de vaststelling van een nieuwe eindtermijn voor het gebruik van bulkdatasets. Dat wordt hierna nader toegelicht. Ook houdt de CTIVD toezicht op de kabelinterceptie. Verder heeft de CTIVD in de eerste helft van 2024 verder gewerkt aan haar eigen voorbereiding op de implementatie van de Tijdelijke wet. Zo is er een plan opgesteld hoe het CTIVD-toezicht op de Tijdelijke wet vorm krijgt, en zijn er allerhande andere voorbereidingen getroffen zoals het inrichten van werkprocessen, het uitvoeren van verkennende onderzoeken en het opstellen van toetsingskaders. (Zie ook **hoofdstuk 4**)

Vaststelling van nieuwe eindtermijn voor het gebruik van bulkdatasets op basis van de Tijdelijke wet cyberonderzoeken en bulkdatasets – bindend toezicht CTIVD

De Wiv 2017 bepaalt dat gegevens verkregen door uitoefening van een bijzondere bevoegdheid zo spoedig mogelijk, maar uiterlijk binnen anderhalf jaar dienen te worden onderzocht op hun relevantie voor het onderzoek waarvoor ze zijn verworven. Na het verstrijken van deze termijn moeten gegevens die niet relevant zijn verklaard, worden vernietigd. De regeling in de Wiv 2017 voldoet niet voor bulkdatasets, omdat de gegevens daarin niet binnen de gestelde termijn van maximaal anderhalf jaar op relevantie kunnen worden beoordeeld en de noodzaak kan bestaan een bulkdataset langer te bewaren. De Tijdelijke Wet cyberonderzoeken en bulkdatasets voorziet daarom in een mogelijkheid voor de diensthoofden om de minister te verzoeken om een nieuwe eindtermijn te bepalen voor bulkdatasets die met een bijzondere bevoegdheid zijn verworven. Zo kunnen bulkdatasets die door de diensten met een bijzondere bevoegdheid zijn verworven, indien daartoe dringende redenen voor nationale veiligheid bestaan, langer dan 1,5 jaar gebruikt worden. Wel dient er in een dergelijk geval melding te worden gedaan aan de afdeling toezicht van de CTIVD, zodat toezicht gehouden kan worden op de rechtmatigheid van de toestemming tot het vaststellen van een nieuwe eindtermijn. Het toezicht van de CTIVD is hierbij bindend. Dat betekent dat als de CTIVD oordeelt dat de nieuwe eindtermijn onrechtmatig is, dat de bulkdataset toch vernietigd moet worden.

Sinds de inwerkingtreding van de Tijdelijke Wet cyberonderzoeken en bulkdatasets is de CTIVD gestart met het toezicht op de nieuwe eindtermijnen voor bulkdatasets. Hierbij worden voorsnog alle meldingen door de CTIVD onderzocht. Voor de beoordeling heeft de CTIVD een intern toetsingskader opgesteld, waarbij een concrete

operationalisering wordt gegeven aan de wettelijke criteria die gelden voor nieuwe eindtermijnen voor bulkdatasets die met een bijzondere bevoegdheid zijn verworven. Hierbij wordt onder meer gekeken naar de noodzaak, proportionaliteit en subsidiariteit van het gebruik van de bulkdatasets. Ook wordt bijvoorbeeld onderzocht in welke mate de diensten gebruik hebben gemaakt van datareductie in de bulkdatasets, om zo inbreuk op de privacy van degenen wiens gegevens in de bulkdatasets voorkomen, tot een noodzakelijk minimum voor de goede taakuitvoering van de diensten te beperken.

2.6 Overige toezichtactiviteiten

In 2024 heeft de CTIVD een aantal brieven aan de Tweede Kamer gestuurd.

In een gezamenlijke brief hebben de CTIVD en de TIB hun zorgen geuit over de toepassing van de procedure voor onverwijld spoed uit artikel 37 Wiv 2017 door de AIVD (deze brief komt aan de orde in **paragraaf 2.3** over informatiedossiers en in hoofdstuk 5 over samenwerking met de TIB). Daarnaast hebben de CTIVD en de TIB een rechtseenheidstandpunt over de juiste wettelijke grondslag voor de inzet van de IMSI-catcher ingenomen en hierover een brief aan de betrokken ministers gestuurd (deze brief komt aan de orde in **hoofdstuk 5** over samenwerking met de TIB).

CTIVD wijst MIVD op niet voldoen aan notificatieplicht

De CTIVD heeft op 22 juli 2024 aan de leiding van de MIVD een **brief** gestuurd omdat de MIVD gedurende een lange periode niet heeft voldaan aan de notificatieverplichtingen. De MIVD is verplicht om vijf jaar na de beëindiging van het toepassen van bepaalde bijzondere bevoegdheden te onderzoeken of degene tegen wie deze bevoegdheid is ingezet hiervan op de hoogte kan worden gebracht. Indien de betrokken persoon op de hoogte kan worden gebracht, dan wordt een verslag aan de betrokken persoon verstuurd. Er zijn diverse uitzonderingen in de Wiv 2017 opgenomen. Als deze van toepassing zijn, dan moet wel een melding worden gedaan aan de CTIVD. De MIVD heeft al vier jaar niet voldaan aan deze wettelijke verplichtingen. Dit is onrechtmatig. De CTIVD heeft dezelfde onrechtmatigheid ook geconstateerd in toezichtrapport 51 en toen meerdere verbeteringen aanbevolen. De CTIVD concludeerde in de brief dat deze verbeteringen niet zijn ingebed in de organisatie. De CTIVD heeft de MIVD laten weten dat zij verwacht dat de MIVD de geconstateerde onrechtmatigheid binnen een redelijke termijn heeft opgelost en controle krijgt op het proces. De minister heeft op 27 maart 2025 hierover een **brief** naar de Tweede Kamer gestuurd. De CTIVD ziet erop toe dat de aanbevelingen worden opgevolgd en monitort de ontwikkelingen op dit dossier.

Monitoringsonderzoek naar de zorgplicht van de AIVD en de MIVD voor het mentaal welzijn van operationeel medewerkers

In mei 2023 heeft de CTIVD aangekondigd dat zij onderzoek zou gaan doen naar de zorgplicht van de AIVD en de MIVD voor het mentaal welzijn van operationeel medewerkers. Dit onderzoek betreft een langduriger onderzoekstraject. Dit heeft ermee te maken dat de diensten zelf bezig zijn met het updaten en implementeren van beleid op dit terrein. De CTIVD monitort de ontwikkelingen. Dit onderzoek heeft in 2024 in verschillende overleggen met de diensten geresulteerd en loopt door in 2025.

In november 2024 organiseerde de CTIVD in het kader van dit onderzoek een bredere kennissessie over dit onderwerp met experts van verschillende (overheids)instanties. Bij de expertsessie waren afgevaardigden aanwezig van het ministerie van Defensie,

de Nationale ombudsman, het openbaar ministerie, vanuit de wetenschap en de advocatuur. Het doel van de sessie was nader met elkaar in gesprek te gaan over dit onderwerp en ervaringen te delen. De sessie werd begeleid door voormalig minister van Justitie en Veiligheid mevrouw Sorgdrager. Dit wordt nader besproken in paragraaf 2.8 over rondetafelbijeenkomsten.

2.7 Advisering wet- en regelgeving

De CTIVD heeft ook in 2024 geparticipeerd in de voorbereiding van de Tijdelijke wet cyberonderzoeken en bulkdatasets die op 1 juli 2024 in werking is getreden. Ook de implementatie van deze wet vraagt veel aandacht en voorbereiding.

Een ander belangrijk onderwerp waar de CTIVD in 2024 tijd aan heeft besteed betreft de herziening van de Wiv 2017. De hoofdlijnennotitie van de regering voor de herziening van de Wiv 2017 die op 1 september 2023 bij de Tweede Kamer is ingediend, is in oktober 2024 in de Tweede Kamer besproken. De CTIVD is vanaf de zomer van 2024 betrokken bij de voorbereiding van de herziening van de Wiv 2017. Zij heeft daartoe meermaals overleg gevoerd met de coördinerende programmadirectie van het ministerie van BZK en ook schriftelijk haar inbreng gedaan. Deze participatie en advisering zal in 2025 worden voortgezet.

Een verdere toelichting is te vinden in [hoofdstuk 4](#).

2.8 Rondetafelbijeenkomsten

De CTIVD vindt het belangrijk dat kennis van verschillende organisaties bij elkaar wordt gebracht en organiseert om die reden met enige regelmaat kennissessies over uiteenlopende onderwerpen.

Op 29 november 2024 organiseerde de CTIVD een rondetafelbijeenkomst over het mentaal welzijn van operationeel medewerkers. De aanleiding voor de organisatie van deze sessie is een doorlopend toezichttraject van de CTIVD naar dit onderwerp bij de AIVD en de MIVD. Ook bij andere organisaties wordt heimelijk werk verricht en kan problematiek omtrent het mentaal welzijn van operationeel medewerkers zich voordoen. Zie bijvoorbeeld het rapport '[Uit het zicht](#)' van de commissie Brouwer en het rapport '[Waarborgen voor Heimelijk Werk](#)' van de commissie Waarborgen Werken Onder Dekmantel over de problematiek bij de politie.

Mevrouw W. Sorgdrager heeft de sessie geleid als dagvoorzitter. Mevrouw L. Boskeljon-Horst heeft het onderwerp signalen mentaal welzijn toegelicht, waarin het thema openheid binnen een organisatie centraal stond. De heer T. Eikenaar heeft het onderwerp morele verwonding vanuit een organisatorisch perspectief toegelicht. De deelnemers bestaande uit afgevaardigden van de AIVD, de MIVD, de Inspectie Justitie en Veiligheid, het ministerie van Defensie, de Nationale Politie, het Openbaar Ministerie, de wetenschap en de advocatuur zijn over deze onderwerpen met elkaar in gesprek gegaan.

2.9 Overleg en dialoog

Overleg met het parlement, CIVD, departementen en diensten

De CTIVD geeft desgevraagd een toelichting op haar rapporten aan het parlement, veelal in de vorm van een technische briefing. De openbare rapporten worden dan in het openbaar toegelicht aan de vaste Kamercommissies van Binnenlandse Zaken en/of van Defensie. Eventuele geheime bijlagen kunnen alleen achter gesloten deuren worden besproken in de CIVD van de Tweede Kamer.

Naast de verschillende onderzoeken voert de CTIVD regelmatig overleg met de departementen (Algemene Zaken, BZK en Defensie) en de AIVD en de MIVD. Er wordt periodiek overleg gevoerd met de ambtelijke leiding van de departementen en de hoofden van de diensten. Ook wordt regelmatig door medewerkers van de CTIVD en medewerkers van de diensten ambtelijk gesproken over diverse onderwerpen en worden wederzijds presentaties gegeven. Zo draagt de CTIVD bij aan de inwerkprogramma's voor nieuwe medewerkers en aan de opleiding van bewerkers en acquisiteurs bij de diensten waarbij de CTIVD een toelichting geeft op haar rol, verantwoordelijkheden en activiteiten als toezichthouder, en geven de diensten presentaties over nieuwe ontwikkelingen aan de CTIVD. Het domein van de beide diensten wordt gekenmerkt door een hoge dynamiek. Bepaalde programma's en projecten van de diensten hebben een directe relatie tot de Wiv 2017 waarbij de CTIVD in een dialoog met de diensten haar standpunten kenbaar maakt.

Overleg met TIB

Een belangrijke gesprekspartner van de CTIVD is de Toetsingscommissie Inzet Bevoegdheden (TIB). In het kader van de Wiv 2017 en artikel 11 van de Tijdelijke wet cyberonderzoeken en bulkdatasets hebben beide organisaties tot taak om de rechtseenheid te bewaken en zorg te dragen voor een eenduidige uitleg van het wettelijk kader. Ook op andere manieren wordt samengewerkt. Op welke wijze de CTIVD en de TIB in 2024 hebben samengewerkt, komt nader aan de orde in **hoofdstuk 5**.

Overleg met de Algemene Rekenkamer

De CTIVD voerde in 2024 met regelmaat overleg met de Algemene Rekenkamer die een rol vervult in het financiële toezicht op de diensten. Op grond van de comptabiliteitswet is de Algemene Rekenkamer belast met het controleren van de inkomsten en uitgaven van de rijksoverheid en de rapportage hierover aan het parlement in het jaarlijkse verantwoordingsonderzoek. De voorzitter controleert de geheime uitgaven van de AIVD en de MIVD. Ook doet de Algemene Rekenkamer onderzoek naar de kosten en effecten (doelmatigheid) van overheidsbeleid. Vanwege de taken en aandachtsgebieden van de Algemene Rekenkamer op het werkkterrein van de beide diensten is het belangrijk dat de CTIVD en Algemene Rekenkamer overleg voeren over (de reikwijdte en eventuele raakvlakken van) hun onderzoeken en dat de Algemene Rekenkamer op de hoogte is van de ontwikkelingen binnen het toezicht van de CTIVD.

2.10 Waarborgen kwaliteit en effectiviteit van het toezicht

Deskundigheid

Om effectief te zijn in het toezicht op de beide diensten moet de CTIVD over verschillende expertises beschikken. Naast een brede juridische basis zijn andere kennisgebieden van belang, zoals gedegen technische expertise om de technologische ontwikkelingen en de groeiende technische mogelijkheden voor gegevensverwerking door de AIVD en de MIVD te kunnen doorgronden. Maar ook operationele context bij de diverse operaties en kennis en kunde op het gebied van toezicht is van belang. Voor de samenstelling van haar staf is de CTIVD daarom continu op zoek naar de juiste balans in verschillende competentiegebieden. De CTIVD moet met de ontwikkelingen bij de diensten meebewegen om blijvend in staat te zijn effectief toezicht uit te oefenen. In **hoofdstuk 7** gaat de CTIVD nader in op de ontwikkeling van haar organisatie.

Interne en externe tegenspraak

De CTIVD hecht grote waarde aan interne en externe tegenspraak in haar toezichtproces. Elk onderzoek wordt verricht door multidisciplinaire teams waarin toezichthouders met verschillende expertises samenwerken. In interne tegenspraak wordt voorzien doordat medewerkers van de staf van de CTIVD, die buiten de desbetreffende onderzoeksgroep vallen, kritisch met het onderzoek meekijken.

Externe tegenspraak krijgt, waar dat passend is, vorm in de betrokkenheid van de Kenniskring van de CTIVD bij haar toezichtactiviteiten en op belangrijke onderwerpen die het toezicht betreffen. Leden van de Kenniskring reflecteren niet alleen op de planning en keuze van nieuwe toezichtactiviteiten van de CTIVD, maar ook op de plannen van aanpak, toetsingskaders, praktijkbevindingen en conceptrapporten die worden opgesteld door de CTIVD. Elk van de leden van de Kenniskring heeft een veiligheidsonderzoek op A niveau ondergaan en mag kennis nemen van staatsgeheime informatie. Op de website van de CTIVD staat vermeld wie momenteel deelnemen aan de **Kenniskring**.

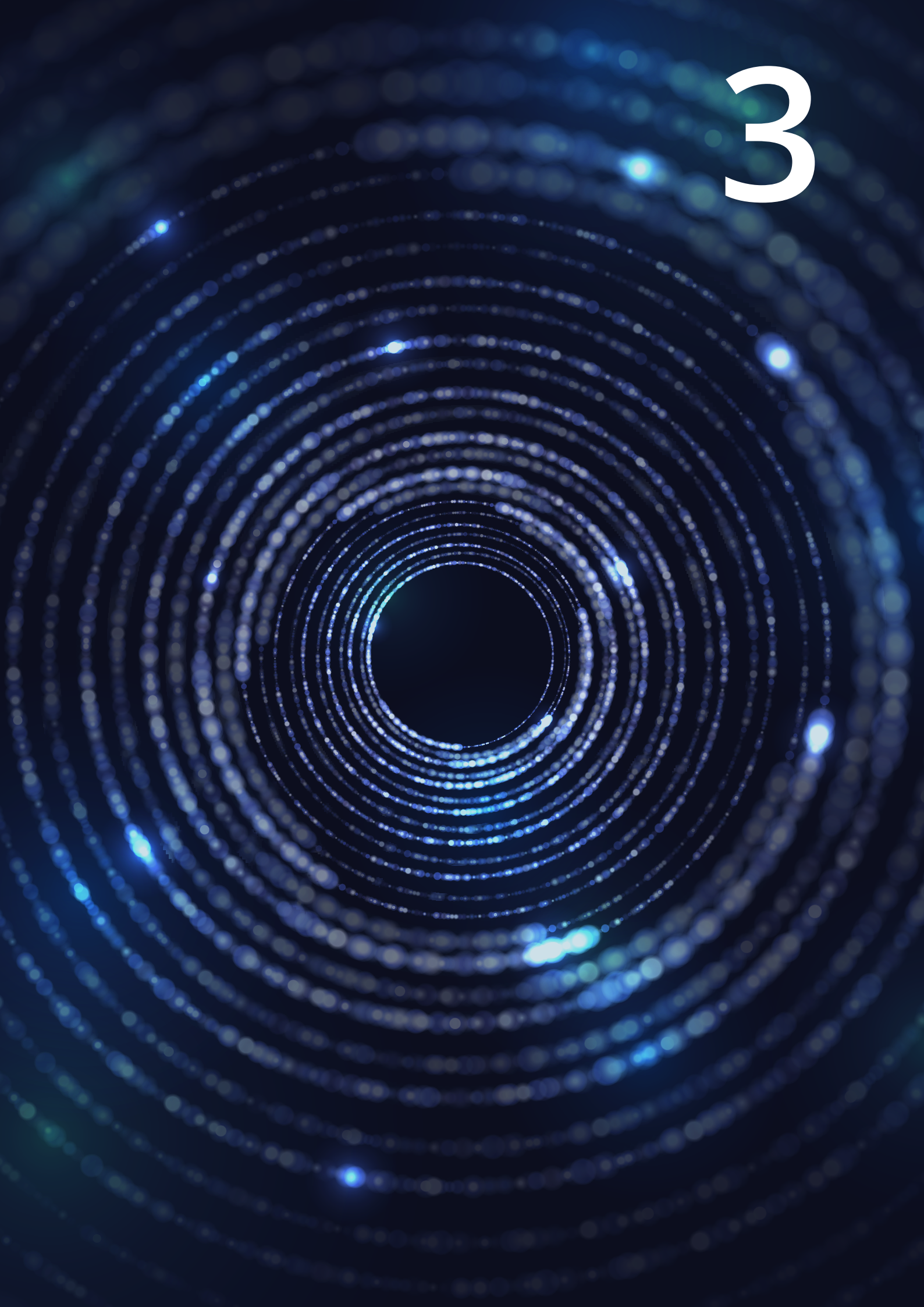
Reflectie uit de maatschappij en wetenschap

De CTIVD heeft een breed netwerk aan contacten met belangenorganisaties, toezichtinstanties en wetenschappelijke instellingen in Nederland. Op deze wijze houdt zij voeling met het maatschappelijk en wetenschappelijk debat over de balans tussen de belangen van de nationale veiligheid en de bescherming van de grondrechten van de burger. Zij betreft dit debat mede in de keuze van haar toezichtactiviteiten. Een voorbeeld hiervan betreffen de in 2024 gepubliceerde toezichtrapporten over de inzet van journalisten als agent door de AIVD en de MIVD. De CTIVD beoogt met haar onderzoek meer duidelijkheid te verschaffen over de activiteiten van de diensten en het juridische kader waarbinnen de diensten moeten opereren.

Opvolging aanbevelingen

Enige tijd na de publicatie van een toezichtrapport verzoekt de afdeling toezicht de dienst(en) en/of de betrokken minister(s) de CTIVD te informeren hoe de overgenomen aanbevelingen zijn opgevolgd. Waar dit tot vragen of onduidelijkheden leidt, gaat de CTIVD nader in gesprek of verricht zij aanvullend onderzoek. Zo nodig stelt zij de minister(s) op de hoogte in welke zin de implementatie van aanbevelingen verbetering behoeft.

3

Activiteiten afdeling klachtbehandeling

3.1 Behandeling van klachten en meldingen van misstanden

De afdeling klachtbehandeling van de CTIVD is onder de Wiv 2017 bevoegd klachten te behandelen over (vermeend) handelen van de AIVD en/of MIVD. De afdeling klachtbehandeling van de CTIVD fungeert hierbij als zogeheten tweedelijns klachtbehandelaar. De Wiv 2017 bepaalt dat een klacht over de AIVD of MIVD eerst door de betrokken minister (als eerstelijns klachtbehandelaar) wordt afgehandeld. Voor de AIVD is dit de minister van BZK, voor de MIVD is dit de minister van Defensie. De uitvoering van de klachtbehandeling is in handen van de AIVD en/of de MIVD. Wanneer een klager niet tevreden is over de afhandeling van diens klacht door de betrokken minister, dan kan deze een klacht indienen bij de afdeling klachtbehandeling van de CTIVD. In sommige gevallen neemt de afdeling klachtbehandeling van de CTIVD klachten direct in behandeling, omdat van de klager niet gevergd kan worden diens klacht eerst bij de betrokken minister in te dienen.

Verder heeft de afdeling klachtbehandeling de bevoegdheid meldingen van vermoedens van misstanden te behandelen.

3.2 Klachten behandeld door de afdeling klachtbehandeling van de CTIVD

Hieronder wordt een overzicht gegeven van de aantallen klachten die in 2024 door de afdeling klachtbehandeling van de CTIVD zijn verwerkt.

CTIVD	Klachten t.a.v. AIVD	Klachten t.a.v. MIVD	Overige klachten ¹
Nog in behandeling op 1 januari 2024	4	1	0
Ontvangen klachten	15	17	32
Ongegrond verklaard	1	0	0
Deels gegrond verklaard	0	0	0
Geheel gegrond verklaard	0	0	0
Informeel afgedaan ²	2	5	0

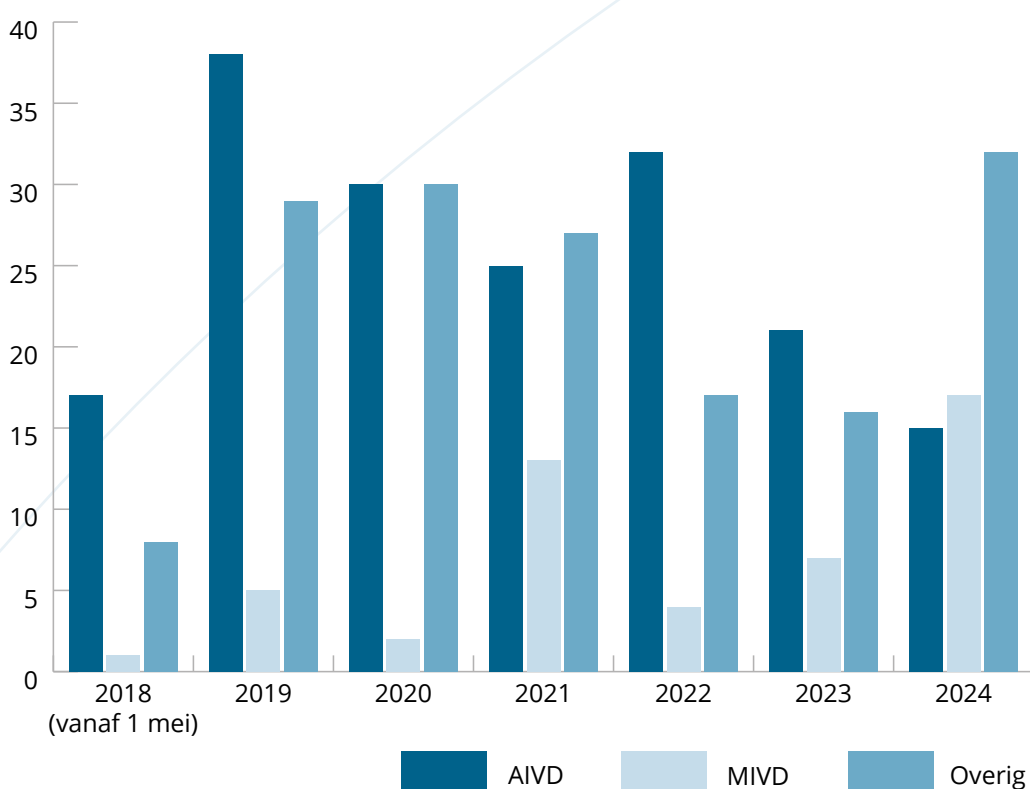
¹ Bij de overige klachten was het onduidelijk of de klacht betrekking had op de AIVD en/of de MIVD en is door klager geen duidelijkheid (meer) geboden.

² Wanneer een klacht informeel is afgehandeld, betekent dit dat een klacht al naar tevredenheid kon worden opgelost zonder dat daarvoor een formeel onderzoek naar de klacht heeft hoeven plaatsvinden. Hierbij kan bijvoorbeeld gedacht worden aan een interventie waarbij de dienst wordt verzocht te reageren op een bericht van de klager of een passende oplossing te bieden.

CTIVD	Klachten t.a.v. AIVD	Klachten t.a.v. MIVD	Overige klachten ¹
Niet in behandeling genomen ³	10	5	32
Doorgezonden aan minister ⁴	0	0	0
Ingetrokken	0	0	0
Nog in behandeling op 31 december 2024	5	6	0

In totaal heeft de afdeling klachtbehandeling van de CTIVD in 2024 de behandeling van 52 klachten afgerond. Dit heeft tot 1 rapport geleid dat geanonimiseerd is gepubliceerd op de website van de CTIVD. In 11 andere gevallen was de behandeling van de klacht op 31 december 2024 nog niet afgerond.

3.3 Overzicht klachten ontvangen sinds 1 mei 2018

Sinds de invoering van de Wiv 2017 was er een redelijk stabiele instroom van klachten te zien tot en met 2023. In 2024 is het aantal klachten aanzienlijk toegenomen.

3.4 Trends

In 2024 waren er ten opzichte van 2023 veel meer klachten over de MIVD. Dit betreft op één zaak na allemaal klachten over het veiligheidsonderzoek van personen die een

³ Voor het niet in behandeling nemen zijn diverse redenen, bijvoorbeeld: de klacht ging niet over de AIVD en/of MIVD, de klacht ging niet over een onderwerp waarover de afdeling klachtbehandeling bevoegd is te oordelen, de klacht betrof een herhaalde klacht, de klacht was nog niet in de eerste lijn door de betrokken minister behandeld of klager liet niets meer van zich horen nadat door de CTIVD om aanvullende informatie was gevraagd.

⁴ Indien een klager de klacht nog niet bij de betrokken minister heeft ingediend, kan de afdeling klachtbehandeling op verzoek van klager de klacht aan de minister doorsturen.

baan kunnen krijgen bij de Defensie. Het merendeel, dertien klachten, betreft de lange duur van het onderzoek en daarmee samenhangende klachten over het ontbreken van goede informatie en communicatie over de duur van het onderzoek. In deze zaken is goed contact ontstaan tussen de CTIVD en de betreffende afdelingen van de MIVD en de UVO om het contact tussen de UVO/MIVD en de klager te herstellen en waar mogelijk snel uitsluitel te geven over het resultaat van het veiligheidsonderzoek. In alle klachten liep het veiligheidsonderzoek al veel langer dan de wettelijke termijn van acht weken, namelijk variërend van 5 tot 48 maanden. In een aantal zaken is een onderzoek gestart om een oordeel te kunnen geven over de vraag of de MIVD en de UVO behoorlijk hebben gehandeld in deze veiligheidsonderzoeken. Begin 2025 is hierover een rapport verschenen⁵ waarin is geoordeeld dat het veiligheidsonderzoek te lang heeft stilgelegen en de informatie aan klager tijdens het onderzoek gebrekkig was. Tijdens de interne klachtbehandeling was de MIVD tot een zelfde oordeel gekomen, maar bleek niet op welke wijze de MIVD van die klacht heeft geleerd, tot welke verbeteringen dit had geleid en dat aan klager geen genoegdoening is gegeven.

Het aantal klachten over de AIVD is voor het tweede jaar op rij gedaald. In deze klachten valt wel op dat klagers vaak menen dat de AIVD samen met of naast andere overheidsinstanties als de politie, het openbaar ministerie en de gemeente onderzoek naar de persoon van klager doet of klagers actief tegenwerkt in hun persoonlijke of professionele leven.

3.5 Bespreken van praktijk en redenen om een klacht niet in behandeling te nemen en in behandeling nemen van geground verklaarde klacht

In 2023 en ook in 2024 is een belangrijk deel van de klachten (de helft tot twee derde) informeel afgedaan of niet in behandeling genomen. Dat betekent niet dat er niets gebeurt na het indienen van de klacht.

Met bijna alle klagers is er persoonlijk contact over hun klacht. Klachtverkenning vindt dan plaats. Veel klagers zijn gebaat bij een actie van de CTIVD waarbij de klacht onder de aandacht van de AIVD en de MIVD wordt gebracht en een concrete oplossing voor het ontstane probleem wordt gevraagd. De CTIVD heeft bij beide diensten vaste contactpersonen om op informele wijze klachten te proberen op te lossen. Dat lost in een aantal gevallen de klacht op en klagers zien dan zelf af van verdere klachtbehandeling. Nadeel is wel dat in het geval er sprake is van een handelen dat bij onderzoek tot een gegroundverklaring zou leiden niet gedocumenteerd wordt wat de "geleerde les" is. Het informeel oplossen, vaak door klager en de betreffende dienst weer met elkaar in contact te brengen en communicatieafspraken te maken, betekent wel dat er tevredenheid is bij klager en bij de diensten dat het werk weer normaal verloopt.

Klachten die niet in behandeling worden genomen, komen in de meeste gevallen van klagers die nog niet een klacht hebben ingediend bij de betreffende dienst zelf. Er is contact met deze klagers in e-mailwisselingen of (telefonische) gesprekken over nut en noodzaak van het indienen van een klacht eerst bij de dienst/minister alvorens de

⁵ De Afdeling klachtbehandeling van de CTIVD oordeelde in dit [rapport](#) dat het veiligheidsonderzoek te lang heeft stilgelegen, de informatie over de stand van het onderzoek aan klager tijdens het onderzoek gebrekkig was en de MIVD de klacht wel geground heeft verklaard omdat het onderzoek te lang heeft stilgelegen, maar klager geen genoegdoening heeft geboden.

CTIVD naar de klacht kijkt indien betrokkene over de reactie van de AIVD of de MIVD niet tevreden is. Soms begeleidt de CTIVD de klacht(behandeling) bij de diensten.

Een andere categorie van niet-in-behandeling nemen betreft klachten die over andere overheidsinstanties gaan, zoals de politie. Klagers hebben dan de indruk dat bijvoorbeeld de politie onder invloed van de AIVD of de MIVD handelt. De CTIVD verwijst in die gevallen steeds naar de klachtprocedures bij die andere overheidsinstanties.

3.6 Meldingen van vermoedens van misstanden

In de Wiv 2017 is een procedure opgenomen voor het melden van het vermoeden van een misstand bij een van de diensten of de coördinator van de inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Een dergelijke melding kan worden gedaan bij de afdeling klachtbehandeling van de CTIVD. Een ieder die betrokken is of is geweest bij de uitvoering van de Wiv 2017 of bij de Wet Veiligheidsonderzoeken kan een vermoeden van een misstand melden bij de afdeling klachtbehandeling. De melder dient het vermoeden van een misstand eerst te melden bij de betrokken dienst. Als de interne melding niet binnen een redelijke termijn of niet naar behoren is behandeld, kan de melder zich wenden tot de afdeling klachtbehandeling van de CTIVD.

De afdeling klachtbehandeling van de CTIVD neemt de melding in behandeling als zij van oordeel is dat er sprake is van een melding van een vermoeden van een misstand. Zij onderzoekt vervolgens of het aannemelijk is dat er sprake is van een misstand. De melder en de betrokken minister worden daarbij in de gelegenheid gesteld hun standpunt toe te lichten. Naar aanleiding van haar onderzoek stelt de afdeling klachtbehandeling van de CTIVD een rapport op. Zij deelt haar oordeel mede aan de minister en kan daarbij aanbevelingen doen aan de minister. Vervolgens wordt het oordeel aan de melder bekend gemaakt. De minister laat vervolgens weten hoe deze aan het oordeel gevolg zal geven en binnen welke termijn. Het oordeel van de afdeling klachtbehandeling van de CTIVD en de reactie van de minister daarop worden door laatstgenoemde aan het parlement verzonden. De CTIVD zal een geanonimiseerd rapport van de melding op haar website publiceren.

In 2024 zijn drie vermoedens van een misstand gemeld bij de afdeling klachtbehandeling van de CTIVD. Deze betroffen respectievelijk de politie, de AIVD en de MIVD. De melding over de politie is niet in behandeling genomen. De overige meldingen waren op 31 december 2024 nog in behandeling.

3.7 Klachten en meldingen van vermoedens van misstanden afgehandeld door de AIVD en de MIVD

Klachten behandeld door de AIVD en de MIVD

Klachten kunnen worden ingediend bij de betrokken minister. Voor de AIVD is dat de minister van BZK en voor de MIVD betreft dit de minister van Defensie. De feitelijke behandeling van klachten ligt bij de AIVD en de MIVD. Als de klager niet tevreden is met de uitkomst van de interne klachtbehandeling, kan hij of zij een klacht indienen bij de afdeling klachtbehandeling van de CTIVD. Het eerst indienen van een klacht bij de betrokken minister is vereist, tenzij dit redelijkerwijs niet van de klager kan worden gevergd.

Hieronder wordt een overzicht gegeven van de aantallen klachten die in 2024 door de beide diensten zijn verwerkt.⁶

Diensten	AIVD	MIVD
Nog in behandeling op 1 januari 2024	8	16
Ontvangen klachten	21	30
Niet-gegrond verklaard	3	5
Deels gegrond verklaard	0	12
Gegrond verklaard	0	5
Informeel afgedaan ⁷	3	
Niet in behandeling genomen ⁸	1	
Ingetrokken	1	4
Doorverwezen ⁹	2	
Niet in behandeling genomen / doorverwezen		17
Nog in behandeling op 31 december 2024	19	3

Meldingen van vermoedens van misstanden behandeld door de AIVD en MIVD

Bij de beide diensten zijn geen vermoedens van misstanden gemeld.

⁶ De cijfers zijn aangeleverd door de AIVD en de MIVD.

⁷ Informeel afgedaan wil zeggen dat er naar tevredenheid van de klager een oplossing is gevonden, zonder dat daar een formele klachtbehandeling aan te pas is gekomen.

⁸ Deze situatie kan zich bijvoorbeeld voordoen indien de klachtinstantie niet bevoegd is de klacht te behandelen of gelijktijdig een bezwaar- dan wel beroepsprocedure bij de rechter loopt over dezelfde kwestie.

⁹ Bij doorverwezen klachten is sprake van het indienen van een klacht bij de verkeerde instantie. In overleg met de klager wordt de klacht doorgezonden aan de juiste instantie.

4

Nieuwe wetgeving

Tijdelijke wet onderzoeken AIVD en MIVD naar landen met een offensief cyberprogramma, bulkdatasets en overige specifieke voorzieningen

De Eerste Kamer heeft het wetsvoorstel in maart 2024 aangenomen, waarna de wet op 1 juli 2024 in werking is getreden. Van het toezicht van de CTIVD op de Tijdelijke wet doen we in **paragraaf 2.5** verslag.

Implementatie Tijdelijke wet

De voorbereiding van de implementatie van Tijdelijke wet in de eigen procedures en werkwijzen van de CTIVD heeft ook in 2024 prioriteit gekregen en de nodige capaciteit gekost. De CTIVD heeft een interne sturingsgroep die de voorbereiding van de implementatie structureel ter hand neemt. Onderdeel van deze voorbereiding zijn het opstellen van toetsingskaders, procedures voor (interne) besluitvorming en (externe) opschaling, procedures voor verslaglegging, motivering en de beroepsprocedure bij de rechter. Hoewel de wet medio 2024 in werking is getreden, houdt de CTIVD nog maar gedeeltelijk toezicht op de uitvoering van de wet. Dit wordt toegelicht in paragraaf 2.5.

Herziening Wiv 2017

De **hoofdlijnennotitie** van de regering waarin zij het algemene kader en de uitgangspunten schetst die gelden voor de herziening van de Wiv 2017 is in oktober 2024 in de Tweede Kamer besproken. De CTIVD heeft in 2023 twee keer uitgebreid schriftelijk haar standpunten op conceptversies van de hoofdlijnennotitie bij het ministerie van BZK, dat op dit dossier een voortrekkersrol heeft, ingediend. Deze input heeft deels opvolging gekregen in de uiteindelijke hoofdlijnennotitie die bij de Tweede Kamer is ingediend op 1 september 2023.

Vanaf de zomer 2024 is de CTIVD in gesprek met de programmadirectie van het ministerie van BZK die de herziening coördineert. De CTIVD heeft in de zomer van 2024 in een aantal overleggen haar inbreng gedaan op grote thema's die ten grondslag liggen aan een probleemanalyse en het formuleren van vertrekpunten voor de herziening. Ook heeft de CTIVD schriftelijk in september 2024 op hoofdlijnen aandachtspunten ingebracht. Een belangrijk thema van de herziening betreft de wijziging van het stelsel van toetsing, toezicht en klacht. De CTIVD heeft samen met de TIB haar inbreng voor het scenario van een geïntegreerde nieuwe toezichthouder in 2024 op hoofdlijnen uitgewerkt en begin 2025 ingebracht en hierover nader overleg gevoerd met de programmadirectie. De overleggen over de door de departementen geformuleerde vertrekpunten voor de herziening en de kritische beschouwing/advisering van de CTIVD over de herziening zullen in 2025 worden voortgezet.

5

Bewaken rechtseenheid en samenwerking met de TIB

Rechtseenheid overleg

De TIB en de (afdeling toezicht van de) CTIVD voeren geregeld overleg om te komen tot een gelijke uitleg van de Wiv 2017. Zij noemen dit 'rechtseenheid-overleg'. Beide instanties hebben ingevolge de wetsgeschiedenis de taak om waar nodig afstemming te zoeken en de rechtseenheid te bewaken. Door rechtseenheid-overleg wordt voorkomen dat dezelfde wetsbepaling op een verschillende manier wordt uitgelegd. Dit dient niet alleen de rechtszekerheid van de burger, die daarmee meer inzicht krijgt in de reikwijdte en toepassing van de inzet van bijzondere bevoegdheden door de AIVD en de MIVD. Het geeft ook de beide diensten duidelijkheid over het juridisch kader dat van toepassing is bij de uitvoering van hun taken.

In 2024 heeft dit geleid tot het uitbrengen van een zogenoemde rechtseenheidsbrief.

Rechtseenheidsbrief over de juist wettelijke grondslag voor de IMSI-catcher

De TIB en de afdeling toezicht van de CTIVD hebben op 28 november 2024 een **rechtseenheidsbrief** gestuurd aan de ministers van BZK en van Defensie over de zogenaamde IMSI-catcher. Een IMSI-catcher is een apparaat dat een basisstation in het gsm-netwerk – oftewel een telefoonmast – kan nabootsen. Het middel 'interveniert' als zendmast, maakt contact met alle mobiele telefoons in de omgeving en slaat daarvan de technische en/of inhoudelijke gegevens op. In deze rechtseenheidsbrief hebben de TIB en de CTIVD een gezamenlijke interpretatie gegeven van de Wiv 2017 met betrekking tot de correcte wettelijke grondslag voor het gebruik van een IMSI-catcher door de diensten.

Artikel 47 lid 4 van de Wiv 2017 vormt de enige wettelijke grondslag voor het gebruik van een IMSI-catcher door de diensten. Dat betekent dat hiervoor toestemming van de minister nodig is, die moet worden voorgelegd aan de TIB voor een oordeel over de rechtmatigheid. De TIB en de CTIVD volgen niet het standpunt van de beide ministers en van de diensten dat ook artikel 40 Wiv 2017 een voldoende grondslag biedt voor de inzet van de IMSI-catcher. In deze brief leggen de TIB en de CTIVD uit waarom dit niet het geval is.

Een afschrift van de rechtseenheidsbrief is gestuurd aan de voorzitter van de Tweede Kamer, de directeur-generaal van de AIVD en de directeur van de MIVD. De ministers hebben op 19 februari 2025 een **beleidsreactie** naar de Tweede Kamer gestuurd.

Andere gezamenlijke activiteiten

Herziening Wiv 2017

Een belangrijk thema van de herziening betreft ook de wijziging van het stelsel van toetsing, toezicht en klacht. De afdeling toezicht van de CTIVD heeft samen met de TIB haar inbreng voor het scenario van een geïntegreerde nieuwe toezichthouder in

2024 op hoofdlijnen uitgewerkt en begin 2025 ingebracht en hierover nader overleg gevoerd met de programmadirectie. De overleggen over de herziening zullen in 2025 worden voortgezet. (Zie ook **hoofdstuk 4**)

Tijdelijke wet onderzoeken AIVD en MIVD naar landen met een offensief cyberprogramma, bulkdatasets en overige specifieke voorzieningen

Ook in 2024 was de Tijdelijke wet cyberonderzoeken en bulkdatasets een belangrijk thema (zie ook **hoofdstuk 4**). Zowel de CTIVD als de TIB hebben gedurende 2024 op meerdere momenten geparticipeerd in overleg over dit wetsvoorstel tijdens de parlementaire behandeling. Ook onderling hebben beide instanties nauw contact en overleg gehad over dit onderwerp. Zo hebben de TIB en de CTIVD meermaals overleg gevoerd over onderwerpen als GDA en kabelinterceptie. De wet is op 1 juli 2024 in werking getreden.

Gezamenlijke zorgen-brief over onverwijld spoed in artikel 37 Wiv 2017

De TIB en de CTIVD hebben op 2 juli 2024 een **gezamenlijke zorgen-brief** gestuurd aan de minister van BZK. Hierin vragen zij aandacht voor een ontwikkeling die zij waarnemen met betrekking tot de inzet van de spoedprocedure ex. artikel 37 Wiv 2017 door de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst (AIVD). (Zie ook **paragraaf 2.3** over informatiedossiers)

Beide instanties hebben vastgesteld dat de voorwaarde die artikel 37, eerste lid, Wiv 2017 stelt aan de toepassing van de spoedprocedure, namelijk dat de mondelinge toestemming van de minister alsnog 'onverwijld' schriftelijk aan de TIB ter toetsing wordt voorgelegd, in het afgelopen half jaar in het merendeel van de gevallen niet werd nageleefd.

Deze handelwijze van de AIVD brengt belangrijke risico's met zich mee. Hoe meer dagen de periode telt tussen het moment van de mondelinge toestemming en het moment van voorleggen aan de TIB, hoe lastiger het wordt alle opbrengst uit de inzet van een bijzondere bevoegdheid te vernietigen bij een niet-rechtmatigheidsoordeel van de TIB.

De TIB en de CTIVD hebben er daarom bij de minister op aangedrongen op een juiste wijze uitvoering te geven aan de in artikel 37 gestelde voorwaarde dat de door de minister verleende mondelinge toestemming 'onverwijld' schriftelijk aan de TIB ter toetsing wordt voorgelegd.

Een afschrift van de **brief** is gestuurd aan de directeur-generaal van de AIVD en aan de voorzitter van de Tweede Kamer. De minister heeft de Tweede Kamer op **26 november 2024** geïnformeerd dat haar reactie is vertraagd.

Gezamenlijke zorgen-brief over activiteiten van de AIVD met betrekking tot criminele ondermijning van de democratische rechtsorde

De TIB en de CTIVD hebben op 10 december 2024 in **een gezamenlijke brief** aan de minister van BZK hun zorgen geuit over de activiteiten van de AIVD met betrekking tot het onderwerp criminele ondermijning van de democratische rechtsorde. De minister heeft de brief op 14 maart 2025 aan de Eerste en Tweede Kamer gestuurd. Hierbij heeft de minister een **beleidsreactie** gevoegd. (Zie ook **paragraaf 2.3** over informatiedossiers)

De TIB en de CTIVD constateerden dat binnen de onderzoeken naar de dreiging die uitgaat van criminele netwerken grote risico's op sfeervermenging bestaan tussen de terreinen van nationale veiligheid en opsporing. Door de AIVD lijken daarnaast bredere activiteiten te worden ondernomen dan de activiteiten die passen onder de taakomschrijving. De TIB en de CTIVD oordeelden het onrechtmatig dat personen als target worden aangemerkt als die persoon geen activiteiten verricht die daadwerkelijk aanleiding geven voor het ernstig vermoeden dat die activiteiten een dreiging vormen voor de nationale veiligheid.

Ten slotte hebben de TIB en de CTIVD aandacht gevraagd voor de verwerving en verwerking van vertrouwelijke informatie van geheimhouders/verschoningsgerechtigden. De TIB heeft geconstateerd dat de AIVD communicatie had onderschept die onder de bescherming van het verschoningsrecht viel zonder dat daarvoor toestemming door de rechtbank Den Haag was verleend. Ook de CTIVD heeft het afgelopen jaar in meerdere onderzoeken onrechtmatigheden geconstateerd ten aanzien van het verwerken van verschoningsgerechtigde informatie.

Deze zorgen dienen door de AIVD te worden geadresseerd. Ook is het van belang dat deze punten worden meegenomen in de herziening van de Wiv 2017.

6

Internationale samenwerking

De samenwerking tussen inlichtingen- en veiligheidsdiensten intensificeert en innoveert. Internationale samenwerking is voor deze diensten essentieel voor het beschermen van de nationale veiligheid. Ook op toezichtgebied vindt er internationaal met regelmaat overleg en samenwerking plaats.

Intelligence Oversight Working Group (IOWG)

De CTIVD werkt nauw samen met zeven andere Europese toezichthouders in een samenwerkingsverband genaamd de *Intelligence Oversight Working Group* (IOWG), waarbij 'best practices' in het toezicht worden gedeeld en overleg wordt gepleegd over actuele onderwerpen die elk van de toezichthouders raken. Er vinden twee keer per jaar bijeenkomsten plaats.

In april 2024 heeft de CTIVD deelgenomen aan een conferentie met de deelnemende toezichthouders binnen de IOWG in Brussel.

Ook in oktober 2024 kwam de IOWG bij elkaar. De CTIVD heeft toen op ambtelijk niveau met de deelnemende toezichthouders gesproken in Stockholm.

European Intelligence Oversight Conference (EIOC)

De *European Intelligence Oversight Conference* vindt gewoonlijk elk jaar plaats, maar is in 2024 niet georganiseerd.

International Intelligence Oversight Forum (IIOF)

De *International Intelligence Oversight Forum* (IIOF) vindt gewoonlijk jaarlijks plaats, maar is in 2024 niet georganiseerd.

Overige contacten

Daarnaast onderhoudt de CTIVD verschillende bilaterale contacten met andere toezichthouders.

In 2024 heeft de CTIVD het contact met de Canadese toezichthouder (NSIRA) geïntensiveerd. In oktober 2024 zijn afgevaardigden van deze toezichthouder twee dagen op bezoek geweest in Nederland. De CTIVD heeft deze dagen gehost. De bijeenkomsten stonden in het teken van het uitwisselen van best practices en ervaringen op het gebied van de technische ontwikkelingen binnen het toezicht op de inlichtingen- en veiligheidsdiensten. Daarnaast spraken de ambtelijke staven van de CTIVD en de NSIRA gedurende 2024 meerdere keren in periodieke digitale overleggen met elkaar, onder meer ter voorbereiding op de bijeenkomsten in oktober 2024.

7

Organisatorische ontwikkeling en huisvesting

Samenstelling CTIVD

De CTIVD is onderverdeeld in twee afdelingen. De afdeling toezicht bestond in 2024 uit Nico van Eijk (vz), Harm Trip en Judith Lichtenberg. Per 4 maart 2024 is Nico van Eijk **teruggetreden** als voorzitter. In april is Herman Bolhaar tijdelijk benoemd als interim-voorzitter om een aantal rand-voorwaardelijke zaken ter hand te nemen, zoals het invullen van de vacatures voor commissieleden en huisvesting. Vervolgens heeft Judith Lichtenberg tot eind 2024 als waarnemend voorzitter van de afdeling toezicht gefungeerd. Harm Trip heeft per 1 januari 2025 afscheid genomen als lid. In januari 2025 zijn de nieuwe voorzitter, Hugo Hillenaar, en het nieuwe lid, Karel van Oosterom, aangetreden.

De afdeling klachtbehandeling bestond in 2024 uit Addie Stehouwer (vz), Erik Kok en Peter Muijen.

De leden van de afdeling toezicht en de voorzitter van de afdeling klachtbehandeling zijn lid van de CTIVD. De beide afdelingen worden ondersteund door zestien medewerkers. De staf van de CTIVD wordt aangestuurd door de secretaris-directeur en bestaat uit twee managers met toezichthoudende ervaring, juridische, technische en operationele toezichthouders en twee ondersteunend medewerkers.

Uitbreiding staf

Al in 2022 is aan de CTIVD een extra formatie (10 fte) toegezegd ter voorbereiding op de uitbreiding van de taken van de CTIVD in het kader van de Tijdelijke wet onderzoeken van de AIVD en de MIVD naar landen met een offensief cyberprogramma, bulkdatasets en overige specifieke voorzieningen. Vanwege een gebrek aan de benodigde kantoorruimte, was de CTIVD in 2024 slechts in staat een beperkt deel van de uitbreiding van de staf te realiseren.

Huisvesting

Bij de gedane toezeggingen in het kader van de Tijdelijke wet over de aanvullende formatie van de CTIVD is tevens toegezegd dat in de benodigde werkruimte zal worden voorzien. Sinds 2022 heeft de CTIVD intensief overleg gevoerd met de betrokken partijen over de noodzakelijke uitbreiding van de huidige huisvesting en de verkenning van herhuisvesting. Dit traject is in 2024 voortgezet, waarbij uiteindelijk een tijdelijke oplossing is gevonden op het TNO terrein in Den Haag. Voor wat betreft de definitieve huisvesting loopt het overleg in 2025 door.

Facilitaire ontwikkelingen

De CTIVD valt beheersmatig onder het ministerie van Algemene Zaken. Dit houdt in dat de CTIVD een beroep kan doen op de dienstverlening vanuit het ministerie op het terrein van onder meer financieel beheer, ICT en personeelszaken.

De CTIVD beslist zelf over de besteding van haar financiële middelen. Het budget van de CTIVD bedraagt ongeveer 4 miljoen euro.

Postbus 85556
2508 CG Den Haag

T 070 315 58 20
E info@ctivd.nl | www.ctivd.nl